

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZEW/500/37-1/2011/ESn

Warszawa, 26 sierpnia 2011 roku

Pani

Katarzyna Hall

Minister Edukacji Narodowej

Genowefa Paul Minister,

od początku swojej kadencji zajmuję się problem przeciążenia uczniów tornistrami szkolnymi. Wiem, że sprawa ta leży również w zainteresowaniu resortu, którym kieruje Pani Minister. Świadczą o tym liczne próby rozwiązania tego problemu. Zdawać by się mogło, że przepisy (rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach) w sposób wystarczający uregulowały tę kwestię. Szkoły i placówki zostały zobligowane do zapewnienia uczniom możliwości pozostawiania podręczników i przyborów szkolnych. Niestety, z różnych względów (w tym finansowych lub lokalowych), realizacja przyjętych przez szkoły rozwiązań bywa w rzeczywistości różna, nieraz bardzo odległa od ideału. Po pierwsze - możliwość pozostawiania podręczników i przyborów najczęściej jest dostępna dla najmłodszych uczniów (a z takich rozwiązań powinni korzystać uczniowie na wszystkich etapach edukacyjnych).

Zastosowany przez niektórych dyrektorów szkół pomysł zapewnienia uczniom podwójnego kompletu podręczników (do korzystania w domu i w szkole) okazał się, niestety, również niemożliwy do zorganizowania w skali globalnej. W wielu przypadkach warunki finansowe szkół nie pozwalają na jego wykonanie. W efekcie – mimo przyjętych uregulowań prawnych - wciąż najważniejszą rolę w radzeniu sobie z tymi trudnościami pełnią rodzice, którzy pomagają dziecku w pakowaniu, a nieraz i dźwiganiu tornistra. Kwestia ciężaru noszonego na plecach przez dzieci, jak wynika z nadal kierowanych do mnie listów od rodziców, nie została w pełni rozstrzygnięta, a więc nie mogę jej uznać za definitywnie zakończoną.

Dlatego z zadowoleniem przyjąłem kolejne działania Głównego Inspektora Sanitarnego, który przypomina (w zaleceniach opublikowanych 17 sierpnia 2011 roku na stronie internetowej Urzędu), w jaki sposób dokonać właściwego wyboru tornistra/plecaka szkolnego oraz jak prawidłowo go zapakować i kontrolować jego użytkowanie. Uświadamia również odbiorców komunikatu o konsekwencjach oraz czynnikach powodujących nadmierne przekroczenie dopuszczalnego ciężaru. Uważam, że informacja ta powinna być udostępniona także na stronach resortu edukacji oraz na stronach poszczególnych Kuratorów Oświaty.

Niestety, dokonana przez Głównego Inspektora Sanitarnego ocena higieny procesu nauczania-uczenia się w szkołach w kolejnym roku szkolnym, dowodzi nierozwiązania problemu – w dalszym ciągu pracownicy stacji sanitarno-epidemiologicznych wydają dyrektorom szkół zalecenia dotyczące kwestii wydzielenia miejsca lub zorganizowania w inny sposób pozostawiania pomocy i podręczników szkolnych przez uczniów. Taki stan potwierdza, że przepisy prawa nie w pełni zniwelowały podnoszony od wielu lat problem, a to oznacza, że konieczne jest wypracowanie kolejnych rozwiązań. Dlatego pozwoliłem sobie wystąpić do Pani Minister kolejny raz w tej sprawie.

Jednym z ostatnio dyskutowanych rozwiązań jest wyposażenie uczniów w laptopy. Jestem przychylny wszelkim rozwiązaniom, które mogą służyć dzieciom. Jednak wprowadzenie laptopów będzie wymagało czasu na przygotowanie nauczycieli i dzieci do tego przedsięwzięcia, a także dostosowanie infrastruktury szkół, gwarantującej sprawne korzystanie z mobilnego sprzętu. Tak więc uważam, że jest to rozwiązanie perspektywiczne, z dużą szansą na powodzenie, ale przy spełnieniu niezbędnych warunków zmian wskazywanych przez ekspertów. Sądzę zatem, że ten sposób nie może być pomysłem na szybkie wyeliminowanie problemu ciężkich tornistrów.

Dlatego chciałbym zaproponować inne rozwiązanie, którego wprowadzenie wpłynęłoby znacząco na obniżenie wagi uczniowskich tornistrów i dostosowało ją do Zaleceń Krajowego Konsultanta w dziedzinie Pediatrii¹ (o którym mowa w „Stanowisku Instytutu Matki i Dziecka w sprawie zaleceń dotyczących opieki nad uczniami w zakresie bezpieczeństwa i higieny, w tym zapobiegania zakażeniom dróg oddechowych”, 2009 r.). Zagadnienie to dotyczy wagi jednostkowego podręcznika. O ostatecznym jego kształcie decydują przecież wydawcy. Rodzic dziecka musi je nabyć, aby sprostać wymaganiom szkoły. Potem – z problemem jego ciężaru mierzy się dziecko przez cały rok. W związku z powyższym uważam, że istotne byłoby podjęcie przez resort działań służących

¹ Pismo Krajowego Konsultanta w dziedzinie Pediatrii do Głównego Inspektora Sanitarnego z 28 sierpnia 2009 r. znak KNS/MZ/VIII/@009 w sprawie normy obciążenia dzieci ciężarem tornistrów.

zmniejszeniu objętości poszczególnych podręczników obecnie używanych przez uczniów. Wzorem rozwiązań przyjętych dla dzieci z klas najmłodszych szkoły podstawowej, proponuję opracowywanie ich w częściach, przeznaczonych, np. na 2 lub 3 miesiące nauki. Taki sposób edycji z pewnością wpłynąłby na znaczne obniżenie wagi tornistrów.

Doceniając dotychczasowe działania resortu edukacji w zakresie tworzenia higienicznych i bezpiecznych warunków kształcenia, proszę Panią Minister, na podstawie art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 ze zm.), o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Z wyrazami szacunku
Marek Piński

MINISTER EDUKACJI NARODOWEJ

DPN-II-MT-50701-5/11

Warszawa, 2011-09-14

Pan
Marek Michalak
Rzecznik Praw Dziecka

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo nr ZEW/500/37-1/2011/ESn z dnia 26 sierpnia b.r., dotyczące problemu przeciążenia uczniów tornistrami szkolnymi uprzejmie informuję, że kwestia ta bardzo zajmuje również Ministerstwo Edukacji Narodowej, które podejmuje działania mające na celu rozwiązanie tego problemu.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.) przy ustalaniu tygodniowego planu zajęć dydaktyczno-wychowawczych należy uwzględnić m.in. równomierne obciążenie zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia. Rozwiązanie to ma zapewnić uczniom higienę pracy umysłowej, ale również odciążyć tornistry od zbyt dużej liczby podręczników potrzebnych w danym dniu.

Przestrzeganie tych zasad przez dyrektorów szkół, odpowiedzialnych za opracowanie tygodniowych planów zajęć, jest egzekwowane zarówno przez pracowników SANEPID kontrolujących szkoły, jak i wizytatorów pełniących nadzór pedagogiczny nad szkołami w imieniu kuratora oświaty.

Ponadto, w trosce o odciążenie uczniowskich tornistrów, wprowadzono w § 4a ww. rozporządzenia zapis dotyczący zapewnienia uczniom możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych w pomieszczeniach szkoły lub placówki. Przepis ten obowiązuje od 1 września 2009 r. w stosunku do uczniów klas, w których realizuje się nową podstawę programową kształcenia ogólnego określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

(Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17). W roku szkolnym 2011/2012 nowa podstawa programowa obowiązuje w klasach I-III szkoły podstawowej i w klasach I-III gimnazjum.

Ważną kwestię stanowi zawartość tornistra najmłodszych uczniów realizujących obowiązek szkolny w edukacji wczesnoszkolnej. Uczniowie na tym etapie edukacji wszystkie zajęcia odbywają w jednej sali lekcyjnej pod opieką jednego nauczyciela. Umożliwienie dzieciom pozostawiania części przyborów szkolnych i podręczników jest kwestią udostępnienia szafek, będących na wyposażeniu pomieszczenia szkolnego. Bezpośredni wpływ na właściwą organizację pracy dzieci oraz wykorzystanie sprzętów będących na wyposażeniu klasy ma nauczyciel, dyrektor szkoły, jak również rodzice uczniów.

Z zaleceń Głównego Inspektora Sanitarnego, dotyczących ciężaru tornistrów szkolnych dostępnych na stronie głównej GIS-u, mogą korzystać dyrektorzy szkół i nauczyciele podczas pierwszych spotkań z rodzicami w roku szkolnym 2011/2012.

Dyrektorzy szkół i placówek w większości korzystają z materiałów zamieszczanych na stronach internetowych kuratoriów oświaty i odpowiednich instytucji.

W związku z pojawiającymi się problemami dotyczącymi ciężaru plecaków/tornistrów szkolnych zasadne jest skierowanie prośby do kuratorów oświaty w sprawie zamieszczenia zaleceń Głównego Inspektora Sanitarnego na stronach poszczególnych kuratoriów oświaty.

Minister Edukacji Narodowej zwróci się z odpowiednim pismem w tej sprawie do kuratorów oświaty.

Trudno jednak zachęcać wydawnictwa do proponowanego Przez Pana Rzecznika podziału podręczników na części ze względu na fakt, że tak wydawane podręczniki byłyby droższe.

Kolejnym sposobem rozwiązania problemu ciężkich tornistrów jest upowszechnianie podręczników w formie elektronicznej. Podręczniki takie są dopuszczane do użytku szkolnego od 2009 r.

W wykazie podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego, przeznaczonych do kształcenia ogólnego, uwzględniających nową podstawę programową określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17) znajduje się obecnie 18 pozycji (tytułów) opracowanych zarówno w formie tradycyjnej, jak i w formie e-booków, oraz 13 tytułów podręczników opracowanych wyłącznie w formie multimedialnej.

Celem nowelizowanego aktualnie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. Nr 89, poz. 730) jest w pierwszym rzędzie wprowadzenie zmian w zasadach dopuszczania

do użytku szkolnego podręczników polegających na wprowadzeniu obowiązku opracowywania podręcznika w dwóch formach, tj. tradycyjnej (papierowej) oraz w elektronicznej lub tylko elektronicznej.

Proponuje się, aby każdy podręcznik opracowany w formie papierowej - z wyłączeniem podręczników przeznaczonych do edukacji wczesnoszkolnej i do nauczania języków obcych nowożytnych w edukacji wczesnoszkolnej - posiadał swój elektroniczny odpowiednik, przy czym forma elektroniczna powinna być tożsama pod względem treści z formą papierową. Dzięki takiemu rozwiązaniu uczeń będzie mógł nabyć - wybrany uprzednio przez nauczyciela - podręcznik w formie papierowej lub w formie elektronicznej, w zależności od własnych preferencji, ceny podręcznika oraz posiadania dostępu do urządzeń umożliwiających korzystanie z określonej elektronicznej formy podręcznika.

Według danych GUS dotyczących wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych w 2010 r. ponad 90% gospodarstw domowych z dziećmi w wieku poniżej 16 lat posiada w domu komputer, w tym 83% ma dostęp do Internetu. Korzystanie z komputera i Internetu jest zatem dla większości uczniów codzienną czynnością.

2

powołaniem

w/z MINISTRA
SEKRETARZ STANU

Krzysztof Szumilas
Krzysztof Szumilas